List 32. **NOVICE** Tečaj LII.

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., po — pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic".

V Ljubljani 10. avgusta 1894.

Politiški oddelek.

Slovenske paralelke v Celji.

Od kar je minister Madejski na pol obljubil, da se osnujejo slovenske paralelke na gimnaziji v Celji, se po nasprotnih listih kriči o nevarnosti za južnoštajarsko nemštvo, ako se te paralelke osnujejo. Sedanje razmere na celjski gimnaziji zmatrajo za nemško posest, na kateri se ne sme ničesa premeniti. Podvojil se je pa ta krik še zadnje dni, ko je slovenski posl. Šuklje se na volilnem shodu v Metliki dotaknil tega vprašanja.

Kdor ne pozna razmer v Celji, se mu mora ta krik naravnost smešen zdeti. Nemcem se pač ne zgodi nobena krivica, ako se osnujejo slovenske paralelke, ko vendar obdrže zase svoje razrede. Lahko bodo tudi v bodoče dajali svoje sinove vzgajati v pristno nemškem duhu. Toda tukaj ne gre za to, temveč v prvi vrsti se naglaša nemški značaj celjskega mesta.

Po poslednjem ljudskem popisovaniu je v Celji kake tri četrtine Nemcev in zatorej bi si kdo mislil, da par slovenskih profesorjev, ki jih pride v Celje, pač ne more posloveniti mesta, ali vendar se Nemci res boje. Celjsko nemštvo ni naravno, podobno je tistemu nemštvu, ki se je pred kakimi dvajsetimi leti košatilo po mestih na Kranjskem, ki pa je zginilo, kakor kafra, ko so se razmere premenile. V Celji tudi mnogim Nemcem gladkeje teče slovenščina nego nemščina. Nemci so le zaradi tega, ker je to veljavneje. Ko bi se pa število slovenskega razumništva še nekoliko pomnožilo, bi slovenščina v Celji dobila tudi večjo veljavo in marsikak sedanji celjski Nemec bi našel svoje slovensko srce. Omajati bi se utegnili nemštva stebri.

Razmere na gimnaziji bi se utegnile precej premeniti. Sedaj na celjski gimnaziji vlada ultranemški duh. Ta duh bi se pa precej moral nekoliko umakniti, ako pride več slovenskih profesorjev. Nemške paralelke bi pa prišle v nevarnost, ker bi vanje pošiljali le celjski Nemci svoje otroke, pa še ti ne vsi. Nemški listi pravijo, da bi se s celjsko gimnazijo ravno to zgodilo, kakor se je z mnogimi nemškimi šolami na Češkem. Sprva so se vpeljale češke paralelke, ali pozneje so se popolnoma poslovanile. Seveda nemški listi tega ne povedo, da se je to le zaradi tega zgodilo, ker ni bilo nemških otrok.

Nekoliko manj nevarnosti za nemško gimnazijo bi po mnenji nekaterih Nemcev bilo, ako se za Slovence osnuje posebna slovenska spodnja gimnazija. Potem ostanejo na sedanjem zavodu samo nemški profesorji. Nemci se pa morda tudi na to zanašajo, da po skušnjah srednje šole, ki niso popolne, slabo vspevajo. Stariši bi morda nekoliko rajši otroke pošiljali na višjo gimnazijo, ker bi vedeli, da bi jih nemški profesorji nič posebno prijazno ne sprejeli, ako bi študirali na slovenski spodnji gimnaziji. Celjski Nemci sami pa vendar s tem niso zadovoljni, ker dobro vedo, da bi to ne odgnalo otrok od slovenskega zavoda. Samo to bi se doseglo, da bi se še očitneje videlo, kako nemštvo nazaduje. Vsako leto bi se slišalo, kako veliko je število učencev na slovenski gimnaziji nasproti onemu na nemški. Nehote bi se učna uprava morala pečati z vprašanjem, bi li ne kazalo dobro obiskovane slovenske nižje gimnazije popolniti v višjo. Na to bi Slovenci tembolj silili, čim večjo odurnost bi kazali nemški profesorji proti slovenskim dijakom na slovenski gimnaziji.

Vse to je pa pripeljalo Nemce na misel, da naj se slovenska gimnazija osnuje v kakem drugem južnoštajarskem mestu, ako se že osnovati mora. Poslednji čas se govori o Ljutomeru. Da Ljutomer ob ogerski meji za to ni pripraven, nam še pač praviti ni treba. Slovenci ne moremo odstopiti od svoje zahteve, da se gimnazija slovenska osnuje v Celji. Celje je vzlic svojemu nemškemu značaju nekako središče slovenskemu narodnemu življenju na Dolenjem Štajarskem. V Celji je okrožno sodišče in tako ljudje imajo večkrat opraviti v tem mestu, kakor kje drugje. Celjski političen okraj je tudi skoro izključno le slovenska in ta pride pri tem v poštev, ne pa celjsko mesto s svojimi 6000 prebivalci. Gimnazije niso samo

zaradi mest. Če pa je celjsko nemštvo na tako slabih nogah, da se boji, da ga že slovenska gimnazija uniči, potem pač tudi več faktor ni, na katerega bi bilo vredno se ozirati, potem se to umetno nemštvo tudi ne bode dalo ohraniti. Gimnazijo v Ljutomeru bi le zaradi tega privoščili Slovencem, ker mislijo, da ne bi vspevala, kakor so se o svojem času iz jednakega namena bile poprej osnovale slovenske paralelke v Mariboru nego v Celji, ki so se pa naposled le nepričakovano dobro obnesle.

Štajarski Nemci že prete, da izstopijo iz koalicije, ako se osnuje slovenska gimnazija oziroma paralelke v Celji. To strašenje je pa precej smešno. Razen veleposestnikov že tako sedaj ni noben štajarski Nemec, izimši konservativcev, v koaliciji. Nemški nacijonalci pa vlade ne bodo podpirali, naj se že gimnazija osnuje v Celji, ali pa ne. Nemški nacijonalci tudi niso sploh za to, da bi se Slovencem kaj dovolilo. Njih glasilo „Deutsche Zeitung“ pravi, da se južnoštajarskim Slovencem sploh ne sme ničesa dovoliti in kar zapoveduje levici in pa levičarskima ministroma, da se morajo po tem ravnati. Na nemške nacijonalce se vlada sploh ne bode mogla ozirati, ako hoče sploh koalicijo ohraniti, štajarski veleposestniki pa zaradi celjske gimnazije še ne pojdejo v opozicijo. Za veleposestnike ni merodajno jedino narodno vprašanje, temveč imajo še drugih tehtnejših pomislikov, da ne pojdejo v opozicijo. Za to pa naši slovenski poslanci ne smejo odjenjati od zahteve, da se slovenska gimnazija osnuje v Celji. To bode za nas silno važen korak, ker bode nekoliko pripomogel, da si tudi pridobimo poprej celjsko mesto samo v svoje roke. Ko se to zgodi, potem je odstranjena nemška nevarnost za Spodnji Štajer.

Politični pregled.

Moravski katoliški shod se je mej drugim izrekel, da se naj poskrbi zadostno število srednjih šol s češkim jezikom in da naj se osnuje češko vseučilišče za Moravsko in pa na tehniki v Brnu vpelje popolna jednakopravnost. Omeniti je tudi, da se je shod izrekel, da naj bi zakoni določili, da naj se otroci v otroških vrtcih razdele po narodnostih. Sploh je še shod kazal precej narodno lice. Nekaterim sklicevateljem pa pač ni bilo prav po volji, da je shod zavzel stališče nekako proti koaliciji in se izrekel celo proti zlati veljavi.

Ogerski ministerski predsednik, trgovski in hrvaški minister odšli so na razstavo v Levov. Poprej je ministerski predsednik že poročal v Nagibanji svojim volilcem in posebno hotel svet prepričati, da se na Ogerskem ne zatirajo nemadjarske narodnosti. — V Levovu so ogerske ministre kaj naudušeno vsprejeli. Mi pač ne odobravamo, da se Poljaki naudušujejo za Madjare, nasprotnike Slovanov. Pa kaj se hoče, vsaj so ob svojem času tudi v Pragi bili vsi naudušeni za madjarske goste.

Azija. — Vojska mej Kitajsko in Japonsko je oficijelno razglašena. Kitajski cesar v posebnem razglasu izjavlja, da sprejme vojsko, katero mu je Japonska usilila in pozivlje svoj narod, da pokonča kužne Japonce. Po došlih poročilih premagali so pri nekem spopadu na morji Japonci Kitajce, na suhem pa so precej na to podlegli Japonci in se morali umakniti. Bilo je že tudi več drugih manjših pretepov. Tuji trgovci kličejo svoja poslanstva za varnost na pomoč. Rusija in Anglija, sta si brezvspešno prizadevali zaprečiti vojsko. Po nekaterih poročilih ostale bodo velevlasti nevtralne napram celemu konfliktu, z druge strani se pa zopet čuje, da Rusija ne bode dovolila, da bi Koreja prišla ob samostojnost in bi se je polastila ali Japonska ali pa Kitajska. Angleški list „Standard“ priporoča, da Rusija in Anglija skupno pozovete Kitajce in Japonce, naj umaknejo čete s Koreje. Vprašanje o bodočem vladanju Koreje naj se predloži mejnarodni konferenci.

Bolgarija. — Dunajska „Neue Freie Presse“ ve v nekem dopisu iz Bolgarske povedati, da se živahno agituje za bodoče volitve, če tudi se še prav ne ve, kdaj bo razpuščeno sobranje. Ob tej priliki opozarja dunajski list princa Ferdinanda na pogubo, ki mu preti, če dobi rusofilska stranka večino v sobranju. Te program, pravi židovski list, je poznat: odposlanje deputacije sobranja v Petrograd, pomiloščenje vseh emigrantov, volitev novega kneza, o kateri se gotovo ve, da ne izpade ugodno za kneza Ferdinanda. Treba je torej podpirati živelj, ki je nasproten tem rusofilskim težnjam. Dalje ta liberalni dunajski list popolnoma pozabi na slavospeve, katere je pel Stambulovu in pravi, da bo vlada že vedela tega za časa volitev neškodljivega storiti. Proti Stambulovu je zapričetih več tožeb, ki ga morejo za dlje časa potisniti v ječo. — Tako „N. Fr. P.“ o bolgarskih razmerah. Pred rusofili svari kneza, ob ednem pa poudarja, da bo vlada vedela Stambulova neškodljivega storiti za časa volitev. Če se pomisli, da je in je bil Stambulov velik nasprotnik rusofilstva, bi bilo pač naravno, da bi list svetoval knezu, da naj se proti rusofilstvu brani i še nadalje s pomočjo Stambulova. Tega dunajski list ne stori, iz česar se da sklepati, da tudi njemu ne bi bilo več všeč, če pride še Stambulov na krmilo. To je očividno slabo spričevalo za Stambulova, katerega je ravno „N. F. P.“ svojedobno hvalila kot ženijalnega državnika.

Grško. — Grška vlada je uprizorila goljufiv bankerot, ki naj bi oškodoval osobito inozemce. Stroški za grško vojsko in mornarico ne dosegajo več dohodkov. Da bi grška vlada temu odpomogla, je naredila bankerot in sklenila odtegniti tujim upnikom kar 70 % pristoječih jim obrestij. Z ozirom na to, da teh odstotkov vlada ni odtegnila tudi domačim upnikom, se mora bankerot imenovati goljufiv. Angleška, Francoska in Nemčija so proti temu energično protestovale, toda brez vspeha. Da bodo vedele napominane velevlasti v zadevi ostreje postopati proti Grški, je ob sebi umevno. Nemška vlada je grškemu ministerskemu predsedniku že sporočila, da bo zahteve nemških upnikov grške države, ako se tem zahtevam ne ugodi, podprla s tem, da odpravi nemško poslaništvo na Grškem in suspendira nemško-trgovinsko pogodbo.

Obrtnija.

Obrtni strokovni šoli v Ljubljani

sta končali svoje šolsko leto dne 31. julija. Iz izdanega letnega poročila vidimo, da so letos zavod obiskale razne visoke osebe, tako grofinja Meran, bar. Schwegel, dvorni svetnik v trgovinskem ministerstvu dr. Jurij vitez Thaa, prof. Šuklje, ravnatelj štajarskega obrtnega muzeja prof. K. Lacher, učiteljica risanja obrtnih šol v Moskvi Katarina pl. Stepanov. Strokovni učitelj za obdelovanje lesa na Ogerskem Julij Edes je po nalogu ogerske vlade obiskal to šolo, da se seznani, po kakšni metodi se na njej poučuje.

Razmerje med šolo in ljubljanskimi ter obrtniki na deželi se razvija normalno dalje. Tudi letos je zajemalo

izdatno število obrtnikov iz virov in sil, katere imata zavoda na razpolaganje. Razni člani učiteljskega zbora so imeli lepo število prilik, dajati nasvete, posojati risbe in predloge, izdelovati načrte in detajle po naročilu tukajšnih in zunanjih tvrdk in naročnikov ter nadzirati dela, ki so bila izročena raznim mojstrom na podlagi tu napravljenih načrtov. Tako se je tudi v minolem šolskem letu razširil krog onih prijateljev, ki se zanimajo za delovanje šol in ki blagohotno podpirajo težnje učiteljskega zbora.

Poučevalo je v vsem 15 učnih močij, ravnatelj, šest strokovnih učiteljev, 2 pomožna veroučitelja, kaplana pri sv. Jakoba, 2 delovodji, 3 strokovne učiteljice in 1 učitelj risanja.

Za ustanovitve šol so različni lokalni faktorji kar najradodarneje obljubili in odmenili doneskov za podporo ubožnih učencev in učenk. Slavni deželni odbor in slavna kranjska trgovinska in obrtna zbornica določujeta v ta namen leto za letom izdatne vsote, slavna mestna občina ljubljanska je ustanovila za obe strokovni šoli pet „Franc Josipovih ustanov“ po 50 gld. na leto, in slav. kranjska hranilnica je v svoji veliki skupščini dne 22. maja 1890. leta napravila za oba zavoda 16 ustanov po 50 gld. na leto, ki se v spomin poroke presvetle gospe nadvojvodinje Marije Valerije za vse čase imenujejo „Marije Valerije ustanove.“

Ustanov je minolo šolsko leto izplačal deželni odbor 990 gld., trgovska in obrtniška zbornica 710 gld., ljubljansko mesto 250 gld. in kranjska hranilnica 800 gld., vkup 2750 gld.

Število stipendistov je bilo na obeh zavodih 61. Ustanove so znašale od 20 do 70 gld. na leto; povprečno je dobil jeden stipendist 49·21 gld. in jedna stipendistinja 41·42 gold. Ustanove so podeljene učencem in učenkam za vso učno dobo.

Poleg teh zneskov je dovolilo visoko c. kr. naučno ministerstvo v minulem šolskem letu 100 gld. podpore za učence strokovne šole za lesno industrijo, 50 gld. pa za učenke strokovne šole za umetno vezenje. Ti vsoti je ravnateljstvo porabilo za hipne podpore pridnim in vrednim frekventantom.

Navzlic tem izdatnim pomočkom so mnogi učenci in učenke zaradi slabega gmotnega razmerja le iz težka ustrezali svoji nalogi. Učenci prihajajo malone brez izjem iz najubožnejših slojev prebivalstva, tako da roditelji po navadi nikakor ne morejo podpirati svojega otroka. Oziraje se na te okolnosti, sklenil je strokovno-šolski odbor oživotvoriti podporno društvo, čegar naloga bi bila, podpirati ubožne, nravne in vredne učence in učenke, kupujé jim šolske potrebščine, odkazujé jim prosto hrano in podpiraje jih v bolezni. Dotični načrt pravil je odobrila deželna vlada dné 2. julija 1892. l., št. 7149; občni zbor pa je nato dne 19. dec. 1892. l. izvolil prvi odbor. To društvo je imelo lani 378 gold. 87 kr. dohodkov in 228 gld. 53 kr. stroškov. (Dalje sledi.)

Obrtnijske raznoterosti.

Bolniško zavarovanje. Neka okrajna bolniška blagajnica se je branila izplačati trem delavcem bolniščino, ker jih gospodar pri blagajnici ni bil naznanil. Blagajnica se je sklicevala, da ima sicer pravico zapale doneske od gospodarja iztirjati, ali jej ta pravica nič ne pomaga, ker gospodar nič nima. Ministerstvo notranjih stvarij je pa odločilo, da mora blagajnica plačevati bolniščnino. Da mojster sedaj plačevati ne more zaostalih doneskov, to ne pride v poštev, kajti delavci ne smejo biti prikrajšani v pravicah zaradi malomarnosti kake tretje osebe.

Črtice o kmetijski kemiji.

Voda.

(Dalje.)

Ako se zrak v zgornjih plasteh hitro shladi, da se vodna para zgosti v kaplje, začne iti dež. Čim bolj vlažen je zrak, tem večje deževne kaplje padajo na zemljo. Po letu so včasih debele kakor grah, dočim so po zimi včasih silno drobne, drobnejše nego proso. Po vsem svetu pa ne gre jednako dež. V Angliji, zapadni Franciji, Norvegiji in Nizozemskem imajo največ dežja jeseni. V Nemčiji, sploh v srednji Evropi pa imajo največ dežja po leti. Kraji blizu morja imajo več dežja, nego oddaljeni od morja. Ravno tako je več dežja v gorah nego v ravninah.

V Evropi je tem več deževnih dnij, čim bolj gremo proti severju. Število deževnih dnij pa nikakor še ni odločilno za to, koliko dežja pade v kakem kraji. V južnih krajih sicer manjkrat gre, ali tedaj dosti močneje nego v severnih.

Pospešuje pa deževje tudi gozd. Že davno so ljudje prepričani, da so bolj mokri gozdnati kraji, nego goli, če tudi ni bilo o tem nobenih zanesljivih opazovanj. Gozdni zrak je bolj vlažen, nego zrak po golih planjavah, pa tudi bolj hladen. Dež, ki pade v gozdu, precej ne odteče. Četrtino ga obvisi na listih, in zopet shlapi, pa tudi gozdna tla ne spuščajo dalje tako hitro vode. Ostajajo dolgo vlažna, ter dajejo od sebe paro. Drevesa pa imajo tudi nekako zmožnost zgoščevati paro v zraku. Posebno v gorkih krajih se dobe drevesa, od katerih kar kaplje, dasi sicer ni deževalo.

Skušnje so natančno pokazale, da v gozdnatih krajih večkrat dežuje. To je opazoval Studnička na Češkem, drugi učenjaki so pa to opazovali v drugih deželah ali celo v drugih delih sveta. Otok sv. Helena so pogozdili, in od tega časa pade ondu dvakrat toliko dežja, kakor ga je poprej. Mnogo dokazov je, da se je pomanjšalo deževje v kakem kraji, ako so se posekali gozdi. Na otoku Madeira je bil v petnajstem stoletji velik požar uničil gozd in hitro se je opazilo, da je manj deževalo. Na otocih Santa Cruz in St. Thomas je tako jel pojemati dež, odkar so posekali velike gozde, da kmalu postane cela puščava.

*

Gozd pa zaradi tega posebno dobrodejno vpliva, ker v gozdnih krajih ne gre le rajši dež, temveč gre veliko jednakomerneje. Ploh in nalivov ni, kateri v drugih krajih napravijo toliko škode. Za to se ne more dovolj priporočati, da je treba varovati gozde. Gozd brani tudi okolico prevelike suše.

V sredi prejšnjega stoletja je v Gorenjem Egiptu precej pogostem dež šel, ko so pa Arabci posekali drevesa ob Nilu, so se travniki posušili. V Aleksandriji pa sedaj dežuje na leto po 40 dnij, ko je Mehmed Ali dal zasaditi pavolna drevesa, poprej niso imeli dežja skoro nikoli. Libanon je bil znan po svojih velicih cedrah. Sedaj je pa tako suho, da ni moč več novih nasaditi, ko so prejšnje iztrebili. (Dalje sledi.)

Kmetijske raznoterosti.

Akacija kot krmska rastlina. Znano je, da ima akacija jako tečno listje, katero živina jako rada je. To listje je bolj redilno in ložje prebavljivo nego detelja. Ker to drevo ne zahteva dobre zemlje, se priporoča z akacijami zasaditi suha, peščena rebra in druge suhe kraje, kjer druga drevesa že ne marajo rasti.

Drevesne rane po toči. Veje, katere je toča polomila, le odreži. Luba pa ne obrezuj, ker z obrezovanjem bi rano le še povekšal. Take rane s čim namaži, pa se bodo zarasle. Takim drevesom je poleg tega treba dobro gnojiti.

Poučni in zabavni del.

Delovanje možkih podružnic družbe sv. Cirila in Metoda sosebno v preteklem l. 1893.

Lepa je slovenska zemlja; divne pokrajine se raz prostirajo od bregov bistre Soče tja do vinorodnih goric na zelenem Štirskem. Bogate so slovenske dežele; v zemskem osrčji hranijo zaklade in se razprostirajo do adrijanskega morja. Slavna je slovenska domovina; naši pradedje so odbijali napade krutih Turkov in so varovali evropske narode, da so se mirno razvijali in napredovali v omiki. Toda — mnogo lepih krajev ob Soči in Dravi je skoro potujčenih; naša zemlja, naša obrt bogatí tujca, in da bi si utrdil, kar si je po krivici prisvojil, lotil se je naše dece, upa in nade prihodnjosti, in jo hoče z dvojnim, dobro uravnanim in bogatim društvom iztrgati slovenski materi, vzeti jej milo materinščino in ž njo vred sv. vero. Krvaveti mora srce pravemu rodoljubu, premišljajočemu vse to. In kateri rodoljub bi o tem ne razmišljeval, koga bi to ne bolelo? Da, razmišljevali so rodoljubi o tem in ustanovili — družbo sv. Cirila in Metoda, — da bi vsaj nekoliko zajezila tuji naval. Pod pokroviteljstvom sv. bratov naj bi požrtvovalni rodoljubi vzdrževali v obmejnih krajih šole kot zavetišča potujčevanju izpostavljene dece.

V družbi sv. Cirila in Metoda združeni rodoljubi vrše že deveto leto to domovinsko dolžnost. Blizu 130 hčerk — možkih in ženskih podružnic — pomaga materi, glavni družbi, vzgajati zapuščeno slovensko deco. Ženske podružnice so mlajše, a vrlo tekmujejo z možkimi, ki so starejše in številnejše. Vsaka izmej njih je bila zasnovana z velikim naudušenjem. Zanimalo pa bo vse rodoljube, kako možke podružnice napredujejo, in vsakega domorodca gotovo mika zvedeti, kako bi lahko še bolj vspešno delovale.

Bela Ljubljana je naravno središče slovenskim pokrajinam; v Ljubljano z zaupanjem gledajo tudi obmejni Slovenci, ki so v skrbeh za svojo deco. Ljubljana mora torej največ naudušenja imeti za vsako narodno stvar. Družba sv. Cirila in Metoda ima tri možke podružnice v stolnem mestu. Vse tri so živahno delavne. Šentpeterska (prvomestnik vč. g. župnik M. Malenšek) prireja zanimiva zborovanja in shode, kjer nabere mnogo novcev za družbine namene; „Prva ljubljanska“ (prvomestnik g. notar I. Gogola) podpira z bogatimi prispevki glavno družbo, ker pobira odkupnino od novoletnih voščil v korist družbi pri udih, zbira Ciril-Metodijski dar, i. t. d.; živahno deluje zlasti zadnji čas Št. jakobsko-trnovska (prvomestnik dr. Fr. Papež) in vrlo tekmuje s svojima sestrama. Vrlo dobro vspeva tudi podružnica v Šiški pod prvomestništvom g. J. Matjana. Sicer je na Kranjskem najbolj delavna litijska podružnica (prvomestnik vč. g. Jernej Zupančič), ki je središče duševnega gibanja v prijaznem tamošnjem trgu in glede prispevkov sorazmerno nadkriljuje vse druge. Z bogatimi prispevki se nadalje ponašajo neutrudno delavne podružnice: Idrijska (prvomestnik g. učitelj A. Novak), kameniška (prvomestnik g. mestni župan J. Močnik; kranjska (prvomestnik g. veletržec V. Majdič); loško-potoška (prvomestnik vč. g. župn. uprav. A. Morè); novomeška (prvomestnik g. tiskar J. Krajec); pivška (prvomestnik vč. g. kurat J. Zupan); poljanska (prvomestnik vč. g. župnik J. Ramôveš); postojinska (prvomestnik g. nadžupan M. Vičič); staro-tržka (prvomestnik g. trgovec Fr. Peče); zatičiško-višnjegorska (prvomestnik vč. g. župnik Jakob Razpotnik) i. t. d., ki so nam marsikatero leto doposlale nad 100 gold. letnine. Vedno jednako živahno delavne so nadalje podružnice: Brdska (prvomestnik vč. g. župnik I. Vrhovnik); cerkljanska na Gorenjskem (prvomestnik g. nadučitelj A. Vavken); črnomeljska (prvomestnik g. učitelj Fr. Šetina); kostanjeviška (prvomestnik g. notar A. Hudovernik); krška (prvomestnik g. dr. J. Mencinger); metliška (prvomestnik preč. g. dekan A. Aleš); mokronoška (prvomestnik vč. g. župnik J. Virant); radovljiška (prvomestnik g. nadučitelj And. Gerčar); premska (prvomestnik vč. g. župnik N. Križaj); ribniška; selška na Gorenjskem (prvomestnik g. Fr. Šlibar); senožeška (prvomestnik vč. g. župnik I. Okorn); škofje-loška (prvomestnik g. B. Mohar); trnovska (prvomestnik preč. g. dekan J. Vesel); vipavska (prvomestnik preč. g. dekan M. Erjavec); vrhniška; zagorska (prvomestnik g. veleposestnik M. Medved); železniška (prvomestnik vč. g. župnik J. Mrak); žužemberška (prvomestnik g. sodnik Štucelj) i. t. d. — Mnoge podružnice so postale pokroviteljice kot kranjska, loško-potoška, pivška, šišenska, i. t. d., druge so vpisale domače župnije kot pokroviteljice, n. pr. podružnica v Zagorji, v Cerkljah na Gorenjskem, v Višnji gori i. t. d. Veliko število že dosedaj navedenih podružnic kaže, da je zanimanje za družbo sv. Cirila in Metoda na Kranjskem vsesplošno. Zlasti je na Gorenjskem mnogo podružnic, tako n. pr. v radovljiškem okraji 4, namreč razven uže imenovane radovljiške so še na Bledu pod prvomestništvom preč. g. dekana J. Razboršeka, v Gorenji Dolini in jedna za Kropo-Kameno-Gorico-Dobravo pod prvomestništvom vč. g. župnika V. Aljančiča.

Tako je na Kranjskem. Kako pa delujejo podružnice na Primorskem, ki imajo vedno pred očmi lepe sadove naše družbe? Najbolj obsežen delokrog ima tržaška možka mestna podružnica pod prvomestništvom vč. g. poslanca M. Mandića. Podružnica vzorno skrbi za naše družbine zavode, za otroški vrtec pri sv. Jakobu in za peterorazrednico pri sv. Jakobu. Blizu jednega tisučaka nabere skoro vsako leto za družbine namene; tudi je prva jela zbirati Ciril-Metodijski dar. Vrla sotrudnica jej je podružnica na Greti pod prvomestništvom g. J. Piščanca, ki skrbi za otroška vrtca v Rojanu in na Greti. Prav delavna je še tretja tržaška podružnica pri sv. Ivanu v Vrdeli pod prvomestništvom g. trgovca J. M. Vatovca.

Sicer pa mora primorske podružnice k neutrudnemu, živahnemu delovanju vzpodbujevati neumorno delovanje tujega društva, ki nam hoče iz naročja iztrgati drago deco. Zato z veseljem javljamo, da naše ondotne podružnice vrlo delujejo. Poglejmo le goriško podružnico! Kako požrtvovalno deluje tu načelništvo! Prvomestnik preč. g. dr. A. Gregorčič sam osebno nadzoruje in obiskuje naša vrtca v Pevmi in Ločniku. Ogromno posla ima ta č. prvomestnik, ker podružnica posreduje med glavnim družbinim vodstvom v Ljubljani in podgorsko občino z ozirom na vrtec v Podgori, in mej vodstvom in društvom „Sloga“ z ozirom na Slogine, po družbi sv. Cirila in Metoda podpirane zavode. G. blagajnik nabira doneske sam, osebno prosi prispevkov, rodoljubi in rodoljubkinje jih nabirajo o raznih prilikah.

Kot je vrla goriška, tako so vrle druge primorske podružnice. Imenujemo le: Ajdovsko pod prvomestništvom vč. g. župnika I. Dugolina, bolško pod prvomestništvom preč. g. dekana Fr. Ilovarja, bricko pod prvomestništvom vč. g. župnika L. Juvančiča, cerkljanska, dornberško pod prvomestništvom velč. g. župnika I. Kramarja, kanalsko pod prvomestništvom g. nadučitelja M. Zega, kobaridsko pod prvomestništvom vč. g. vikarja J. Fona, komensko pod predsedništvom vč. g. dekana A. Harmela, sežansko pod prvomestništvom g. dr. Ot. Řybaře, šempasko pod prvomestništvom vč. g. župnika B. Grča, tolminsko pod prvomestništvom preč. g. dekana J. Kragelja, i. t. d. — Prav pohvalno moramo še omenjati jedino istersko podružnico v Podgradu, ki jej prvomestuje preč. g. dekan A. Rogač.

In zelena Štirska, domovina veliko požrtvovalnih, značajnih domoljubov, ponaša se tudi z lepo vrsto delavnih podružnic. Bogate prispevke nam pošiljajo zlasti podružnice: Breška (prvomestnik g. A. Levak); celjska, (prvomestnik dr. I. Dečko); Št. jurijska (prvomestnik g. veleposestnik Fr. Pisanec); v Laškem Trgu (prvomestnik g. I. Drobnič); ormožka (prvomestnik g. dr. J. Omulec); ptujska (prvomestnik vč. O. Konrad Stazinski); slovenjigraška (prvomestnik vč. g. župnik A. Ostrožnik); trbovljska (prvomestnik vč. g. župnik P. Erjavec); žalska (prvomestnik g. D. Žuža) in obe graški: akademiška (prvomestnik g. drd. med. Oroslav Kristan) in izvan-akademiška (prvomestnik g. dr. Fr. Žižek.) Dolgo let že vrlo delujejo braslovška pod prvomestništvom g. Fr. Prislana, gornje graška pod prvomestništvom preč. g. dekana Fr. Dovnika, konjiška pod prvomestništvom g. dr. I. Rudolfa, lehenska pod prvomestništvom gosp. J. Pavliča, ljutomerska pod prvomestništvom gosp. dr. J. Rakeža, v Ponikvi pod prvomestništvom gosp. Fr. Podgorška, v Rečici pod prvomestništvom vč. gosp. župnika M. Krtna, sevniška pod prvomestništvom gosp. notarja Fr. Vršeca, saleška pod prvomestništvom vč. g. župnika I. Govediča, škofje-veška, šmarije-slatinska, v Veliki Pirešici pod prvomestništvom vč. g. župnika I. Košarja, v Vuhredu pod prvomestništvom g. c. kr. beležnika M. Kocbeka, i. t. d. Mlajše, a vrlodelavne so teharska pod prvomestništvom vč. g. J. Potovška, vranska pod prvomestništvom g. notarja A. Svetina in slovenjebistriška podružnica pod prvomestništvom g. dr. V. Lemeža. Zadnja imenovanih je imela 27. majnika t. l. jako živahno zborovanje. Došlo je obilo gostov od blizu in daleč, tako da so bili vsi stanovi prav dobro zastopani. Mnogo govornikov je opisovalo pomen in namen družbe. Taki shodi jako veliko pripomorejo podružnicam k živahnemu delovanju.

Nazadnje naj pridejo na vrsto podružnice, ki zaslužijo glede na delavnost prvo mesto. To so podružnice v staroslavnem Korotanu! Sedemnajst jih je, pa vzgajajo v vrle narodnjake tudi priprosto ljudstvo po vsem slovenskem delu Korotana. Lani so napravile nad 20 shodov, letos jih utegne biti še več. Shodi so se ponesli jako povoljno, nekateri prav sijajno. Prevažni so ti shodi za narodni napredek. Po njih se ljudstvo budi in vabi na katoliško-narodno delo, rojaki se vnemajo z živo besedo za domačo stvar in svaré pred nakanami nasprotnikov. Prvenstvo v delovanji pristaja pač podružnici za Beljak in okolico (prvomestnik g. M. Wutti), a delavne, jako delavne so vse druge, ki so: v Apačah (prvomestnik g. A. Božič); v Celovci (prvomestnik vč. g. župnik Wieser); v Črni (prvomestnik g. I. Müller); v Habru pri Medgorjah (prvomestnik g. M. Drobivnik); v Št. Janži (prvomestnik g. M. Štih); v Št. Kancijanu (prvomestnik g. I. Silan); v Kotmari Vesi (prvomestnik g. M. Prosekar); v Libeličah (prvomestnik vč. g. K. Kirschmayer); v Pliberku (prvomestnik g. J. Reš); v Pribli Vesi (prvomestnik g. J. Lipuš); v Rožáku (prvomestnik g. Jožef Paul); v Štebnu (prvomestnik g. J. Leks); v Tolstem Vrhu (prvomestnik g. D. Kotnik); v Ziljski Dolini (prvomestnik g. J. Kotnik) in v Velikovci (prvomestnik g. J. Pušl).

Tako je torej delovanje naših podružnic. V obče smemo biti s tem zadovoljni. Nekaj podružnic je vendar, ki jedno ali drugo leto ne pošljejo nič prispevkov, druge zopet — prav malo jih je sicer — ne sklicujejo shodov, da niti vsakoletnega rednega občnega zbora nimajo. Umevno je, da na ta način nekaj krajev hira gledé delovanja v korist našej družbi, v rešitev zapuščene slovenske dece. Kako naj se to zboljša?

V nekaterih krajih so pred leti službovali domorodci, vsi vneti za versko-narodno delo. Ustanovili so podružnice naše družbe. Požrtvovalni gospodje so odšli, in podružnice so zgubile glavne opore. Naj bi se sedež takih podružnic prenesel v kak bližnji kraj, kjer je več požrtvovalnih narodnjakov. Iz skušnje vemo, da se to tu in tam izvrstno obnese. Jedna najstarejsih podružnic je bila „Zidani most in okolica“, a vsled raznih neprilik zadnji čas ni več tako vspešno delovala. Vrli domorodci so prenesli sedež v Trbovlje in sedaj je podružnica za „Trbovlje in okolico“ pod prvomestništvom vč. g. župnika Fr. Erjavca jedna najbolj delavnih Istotako se je zgodilo letos s turijaško podružnico. V to skoro zaspalo postojanko je poslalo vodstvo uda glavnega odbora vč. g. arhivarja Koblarja, ki je vodil občni zbor. Sklenilo se je, da se prvomestništvo preseli v Lašče. In sedaj podružnica „Turijak-Lašče“ pod prvomestništvom vč. g. župnika L. Gerjola vrlo vspeva in nam je že naklonila prav

izdatno vsoto. Rodoljubi! Kar se je obneslo tu, utegne koristiti i drugod.

Pri nekaterih podružnicah so se člani prvotnega prvomestništva deloma drugam preselili, deloma jih razni nujni posli zadržujejo, da ne morejo vršiti svoje domovinske dolžnosti, ki jo imajo kot voditelji podružnic. Naj bi si v takih krajih drugi rodoljubi obremenili svoja ramena s tem versko-narodnim delom. Rojaki! Časi so resni, in sovražnik nam utegne vzeti še marsikatero postojanko. Kjer torej vidijo rodoljubi, da podružnično prvomestništvo zanemarja svoje dolžnosti, naj poskrbé, da se skliče občni zbor, ki naj poživi delovanje, če ne drugače pa s tem, da si izvoli nov odbor.

Klasičen dokaz takega prerojenja nam je v zadnjem času mariborska podružnica. O tej izprva delavni hčerki glavne družbe smo dobili zadnji čas le malo poročil. Letošnjo pomlad pa so jo vrli mariborski rodoljubi „prerodili“ in so volili nov odbor pod prvomestništvom preč. g. kanonika Križaniča. In kako vrlo sedaj deluje! Nad 200 gld. je poslala že letos glavni družbi, vsako leto namerava prirediti veselico v družbino korist in že na to dela, da se kmalu ustanovi še ženska podružnica, s kojo hoče tekmovati. Ne veseli li vsakega rodoljuba toliko požrtvovalno delovanje? — Podoben vzgled iz zadnjih dnij nam je podružnica v Cerknjem na Goriškem, ki je imela 4. rožnika t. l. zares obilo obiskovan občni zbor, volila nov odbor pod prvomestništvom preč. g. dekana in s čilimi močmi jela delovati za našo družbo in precej pri občnem zboru nabrala 51 gld. 40 kr.

Večinoma vendar so pa kraji, kjer so sedeži podružnic dobro izbrani, in p. n. slavna prvomestništva vrlo izpolnujejo svoje dolžnosti, za kar jim je hvaležen ves slovenski narod. — Dovoljujemo si vendar navesti še nekaj pripomočkov, kako naj bi se zanimanje za podružnice tu in tam povečalo, kako bi se dobilo še več dohodkov. Najbolj se poživi naudušenje za podružnice po podružničnih shodih. Slovenji-Graška podružnica pod prvomestništvom vč. g. župnika A. Ostrožnika je imela jedno leto 11 shodov na raznih krajih svojega delokroga in je s tem toliko dosegla, da šteje 575 udov. Koroške podružnice vrlo vrše svojo nalogo, ker prirejajo shode. Naj bi pa na takih shodih ne prišlo na vrsto samo poročilo prvomestništva, ampak naj bi se krajevnim razmeram in potrebam primerno poživili. Zanimiv govor o pomenu družbe; o družbinem delovanji vsakega navdušuje, poučen govor o obrtniji, narodnem gospodarstvu, kmetijstvu, živinoreji, i. t. d. koristi podružnicam na deželi; govori, kojim je predmet leposlovje, povestnica i. t. d. ugajajo podružnicam v mestih; šaljiv govor, predstava ali kaj podobnega privabi več udov, kakor jih navadno prihaja k zborovanju.

Podružnične blagajnice bi se jako pomnožile z izrednimi dohodki. Zato prirejajo delavne podružnice veselice v korist glavni družbi, kot vsako leto idrijska (prvomestnik g. nadučitelj A. Novak); pobirajo odkupnine od novoletnih voščil, kot se odlikujete v tem oziru kranjska (prvomestnik g. V. Majdič), in postojinska (prvomestnik g. nadžupan M. Vičič); nabirajo „prve krone“, Ciril-Metodijski dar, kot zlasti mestna tržaška (prvomestnik vč. g. M. Mandić); imajo na raznih krajih nabiralnice, kot n. pr. vuhred-marenberška (prvomestnik g. beležnik M. Kocbek); prirejajo kegljanje na dobitke, šaljive loterije, tombole, i. t. d. i. t. d. Sploh res naudušeni domorodci že najdejo pota, po katerih jim je mogoče podpirati našo družbo in slovensko šolstvo. — Navedli smo te pripomočke, da podružnice rabijo jeden ali drug, da si vse pridobe čast „jako delavnih“ podružnic. Zahvala jim ne izostane. Deca, ki se šola na naših zavodih, moli in prosi, naj jim Bog povrne, kar store njim v korist, in v domoljubji osiveli rojaki z zadovoljnostjo zro na nje, ker so jim zastava boljše bodočnosti.

Poučni in zabavni drobiž.

»Krško in Krčani«, zgodovinska in spominska črtica imenuje se knjiga, katero je spisal Ivan Lapajne, učitelj meščanske šole na Krškem. Založil je pa knjigo odbor za olepšanje mesta v Krškem. Tiskarna Dragotina Hribarja v Celji je pa knjigi preskrbela kaj lično vnanjo obliko. Knjiga ima 21 lepih podob, s katerimi jo je okrasil Srečko Magolič. Knjiga, ki je posvečena gospej Josipini Hočevarjevi opisuje najprej zgodovino krškega mesta, potem pa Krško, kakor je sedaj. Pridejani so tudi životopisi nekaterih Krčanov. Knjigo je vsakemu priporočati, ki se zanima za slovensko domovino in za minolost naše dežele.

Novice.

— **Ustanovna slavnost »Sokola«** in petindvajsetletnica čitalnice v Postojini, dne 5. avg. t. l. izvršila se je ob velikanski udeležbi sijajno. Slavnosti se niso udeležili samo Slovenci, ampak zastopana sta bila na nji častno tudi češki in hrvaški narod. Slavnost bila ni torej samo slovenska, temveč slovanska. V Postojino vozila sta ta dan dva posebna vlaka, eden iz Celja drugi iz Trsta. Prvi dovel je k slavnosti vrle rodoljube iz Štajarske, drage brate iz Zagreba in domoljube iz Ljubljane, Gorenjske in Dolenjske, drugi pa vztrajne narodne bojevnike iz Trsta in okolice ter Krasa in hrvaške rodoljube iz Reke. Oba vlaka dospela sta po kratkem presledku po deveti uri na postojinski kolodvor, kjer je po izstopu vseh izletnikov nastala prava gnječa. Od nebrojne množice Postojnčanov doneli so krepki pozdravi došlecem, ki so srčno odzdravljali. V Postojini sami služila se je še pred dohodom obeh vlakov ob 8. uri slovesna sv. maša, kateri so prisustovali čitalnica, „Sokol“ in gasilno društvo postojinsko. Po sv. maši so pripele narodne dame postojinske na čitalnično zastavo krasen trak. Po tem slovesnem činu odkorakala so vsa tri društva s postojinsko godbo na čelu na kolodvor, da sprejmo s posebnima vlakoma došle goste. Po prisrčnem pozdravu teh in po kratkem odmoru razvrstil se je na to sprevod, ki se jel pomikati proti trgu. Pri sprevodu so svirale tri godbe, postojinska ter godbi zagorskega in prvaškega Sokola. Na čelu za postojinsko godbo korakali so češki (16 članov) in hrvatski (40 članov) Sokoli, katere je občinstvo posebno burno pozdravljalo. Sledili so na to vsi slovenski Sokoli: celjski, goriški, ljubljanski, mozirski, novomeški, prvaški, tržaški, zagorski in postojinski, vseh čez 200. Po deputaciji ali korporativno z zastavo ali brez te zastopane so bile nadalje čitalnice iz Ljubljane, Spod. Šiške, Trsta, Gorice, Št. Petra, Celja, Novega mesta, Podrage, Il. Bistrice in Trnova, Starega Trga, Reke, Trsata, Sežane, Mozirja itd. več bližnjih gasilnih društev, tržaško delavsko podporno društvo, Primorsko planinsko društvo, akademični društvi Slovenija in Triglav, klub slov. biciklistov Ljubljana, tržaški biciklisti in drugi. Lep prizor je bil videti ta veličastni sprevod, kojega so tvorile še slikoviteje vrle slovenske krasotice v narodnih nošah iz Notranjske, ki so korakale v sredini sprevoda. V vsem bilo je 14 zastav. Koder se je sprevod pomikal, povsod doneli so mu nasproti burni pozdravi. Došel v lično ožaljšan in odičen trg postojinski se je sprevod ustavil pred županovim domom in se na to razšel. Po kratkem odmoru je bil na to pohod sloveče postojinske jame,

ki je bila na čast gostom lepo razsvetljena. Divni podzemeljski krasoti čudili so se posebni oni, ki so jamo prvikrat videli. Ob 2. uri je bil fino pripravljen banket pri županu g. Miroslavu Vičiču, katerega se je udeležilo nad 200 osob. Prvi je napil starosta postojinskega Sokola g dr. Treo Čehom in Hrvatom. V imenu postojinske čitalnice je pozdravil goste predsednik g. Ant. Ditrih. V imenu češkega Sokola se zahvali načelnik praškega Sokola g. Vaniček in v imenu Hrvatov gosp. dr. Lazar Car. Govorili so še gg.: dr. Vrečko iz Celja, ki je nazdravil jedinosti in slogi, ki naj vlada mej kranjskimi Slovenci, gosp. Ahačič, zastopnik čitalnice iz Reke, dr. Pretner iz Trsta in drugi. Brzojavnih pozdravov iz Češke, Hrvatske, Slovenske došlo je 60. Velikanska ljudska veselica, ki se je na to vršila, bila je z ozirom na telovadbo, kojo so izvrševali Sokoli, posebno zanimiva. Občno občudovanje in pohvalo želi so češki Sokoli s svojimi zares težkimi a dovršenimi in elegantnimi nastopi. Odlikovali so se tudi drugi Sokoli posebno ljubljanski. Proste vaje, katere je izvajalo kakih 150 Sokolov vseh društev so napravile dober vtis. Živahna zabava minula je le prekmalu in posebna vlaka ob 9. uri eden proti Ljubljani, drugi proti Trstu odvela sta iz Postojine večino gostov. Vsakemu udeležencu ostane pa v lepem spominu ta krasni dan, katerega je prebil v Postojini in vrli Postojnčani smejo ponosni biti na toli lepo završeno velikansko slavnost.

— **Slavnost otvoritve električne razsvetljave v Škofji Loki.** Minolo nedeljo hitelo je vse v prijazno Škofjo Loko, da prisustvuje slovesni otvoritvi električne razsvetljave, kateri si je mesto napravilo s pomočjo tovarnarja g. Alojzija Krenerja, ki je v to svrho dal iz svoje tovarne na razpolago mestu moč, potrebno za to razsvetljavo. Po železnici iz Gorenjske in od Ljubljane dospelo je v Škofjo Loko 1200 ljudij in iz okolice, Poljanske in selške doline je vse drlo v mesto pogledat lepo slavnost. Škofja Loka je bila vsa v zastavah in imela v sredini toliko gostov, kakor gotovo še nikoli prej ne. Po koncertu na Štemarjih ob 3. uri popoludne, katerega program je oskrbel oddelek vojaške godbe, bila je na korist domačemu gasilnemu društvu na glavnem trgu tombola, ki je imela lep vspeh. Ob 8. uri je mestni župnik č. g. Tomažič z asistencijo slovesno blagoslovil pred znamenjem na glavnem trgu električno razsvetljavo. Znamenje zablesketalo je v tem trenotku v mnogih električnih lučicah in po mestnih ulicah so zasvetile nove električne luči. Škofjeloški meščani so večinoma tudi v svoje stanovanja, gostilne in delavnice napeljali električno luč. Po lepem nagovoru č. g. župnika, ko je sledil blagoslovljenju, pričel se je pomikati po mestnih ulicah mirozov vojaške godbe z bakljado ognjegascev. Navdušenost ljudstva je bila velika, red je bil pri toli množini ljudstva vzgleden. Po mirozovu je bila zabava s plesom na Štemarjih. Ob 12. uri je večino gostov odvela železnica zopet proti Kranju in posebni vlak proti Ljubljani. Tako se je zaključila lepa slavnost, na katero morejo Ločani z ozirom na lep napredek, katerega so storili ponosni biti. — Omenjeno bodi še, da je mestni zbor škofjeloški imenoval g. tovarnarja A. Krennerja častnim meščanom.

— **Občni zbor** družbe sv. Cirila in Metoda je bil v torek v Novem mestu. Zbralo se je bilo mnogo rodoljubov z vseh stranij Slovenskega, posebno je bila mnogobrojno zastopana duhovščina in narodno ženstvo. Zbor je govor predsednika, poročili tajnika in blagajnika vzel z naudušenjem na znanje. Družba ima sedaj že blizu 12.000 članov. Obširnejše poročilo priobčimo prihodnjič.

— **Ustanovljenje novih posojilnic v Litiji in Idriji.** V imenu „zveze slovenskih posojilnic“ in v sporazumljenji z domoljubi v dotičnih krajih sklicuje nadzornik kranjskih posojilnic, g. I. Lapajne v Krškem, ustanovne občne zbore, in sicer za Litijo v nedeljo, 12. t. m. ob 5. uri popoludne v gostilnico g. Oblaka; za Idrijo v nedeljo 19. t m. ob 10. uri dopoludne v gostilnico g. Ant. Juvančiča. Vabijo se vsi p. n. domoljubi, ki se za stvar zanimajo.

— **Gimnazija v Idriji.** Mestni zbor idrijski je sklenil delovati na to, da se v Idriji ustanovi nižja gimnazija in je volil v to poseben odsek, ki ima pretresati celo vprašanje in nasvetovati korake, katere bi bilo storiti v dosego tega smotra.

— **Slovenski in hrvatski abiturijentje** prirede kakor smo že poročali letos svojo veselico v Ljubljani. Veselica vršila se bode dne 14 t. m. na Ferlinčevem vrtu in je nje čisti dobiček namenjen za družbo sv. Cirila in Metoda. Vspored je zanimiv, vstopnine je 1 krono.

— **Cigaletov spomenik,** za katerega nabira darove posebni odbor v Črnem vrhu nad Idrijo, odkril se bode slovesno dne 26. avgusta t. l. v Črnem vrhu nad Idrijo.

— **»Zaveze slovenskih učiteljskih društev«** šesti glavni zbor vršil se bode 15. in 16. avgusta t. l. v Gorici. Dne 17. avgusta je izlet v Cerkno in potem dne 18 ondi odkritje spominske plošče dr. Frančišku Močniku.

— **Mrtveca** našli so minolo nedeljo ob Gradašici. Komisija, ki je tja prišla, je konstatovala da je mrtvec vpokojeni poštni sluga Jože Koman, katerega so že dva dni pogrešali. Mrtvec je bil popolnoma nag, je imel noge v vodi, drugo truplo pa na suhem. Obleka je bila lepo poleg njega poravnana. Po mnenji komisije zadela je Komana kap, ko je v nameri kopati se sede držal noge v vodo.

Pogreb nadvojvode Viljema.

Dan prvega avgusta je popoldan bilo na Dolenjem Avstrijskem lepo vreme. Zaradi tega je bila v Badenu zvečer velika gneča ljudij, posebno po tistih ulicah, po katerih je imel iti sprevod. Z vseh hiš visele so črne zastave. Ob tri četrti na deseto uro so v nadvojvodovi vili blagoslovili truplo vpričo več nadvojvod in nadvojvodinj, badenskega in weickerskega župana, potem so pa krsto deli na voz, v katerega je bilo vpreženih 6 vrancev.

Kmalu se je jel premikati sprevod proti kolodvoru. Najprej so šli razni dvorni služabniki, potem pa voz, na katerem so bili venci članov cesarske rodbine in potem je pa sledil mrtvaški voz. Na krsti je bil venec cesarice.

Po ulicah do kolodvora so vojaki, telovadci, gasilci in veteranci delali špalir. Ob 10. uri je vlak prišel na kolodvor, kamor so se že poprej bili pripeljali nadvojvode in nadvojvodinje in čakali dvornih v dvorni čakalnici. Na kolodvorih se je zbralo mnogo razne gospode.

Vlak, ki je imel mrliča peljati na Dunaj, je bil sestavljen iz komornikovega, dveh separatnih, dveh dvornih voz in iz vagona, na katerega so naložili mrliča. Ta vagon je bil ves prevlečen s črnim suknom in je zunaj in notri imel nadvojvodski grb, pod grbom pa številko 1894. Šest slug je neslo krsto na vlak. Veliko število vencev, kacih sto, so naložili v poseben vagon. Da so po mestu ves čas zvonili, od kar je odšel sprevod od vile do odhoda vlaka, še praviti ni treba. Vlak z mrličem je odšel na Dunaj ob 10. uri 15 minut. Mrliča so spremljali komorni načelnik pokojnikov baron Koblitz, dvorni svetnik vitez Klaudy, grof Pettenegg od nemškega reda in prijor nemškega reda, kateri je bil tudi mrliča v vili blagoslovil.

Na Dunaji je vlak pričakoval vrhovni dvornik princ Lohenlohe, z mnogimi drugimi dvorniki in člani nemškega reda. Ko je vlak prišel, so nadvojvode, ki so se pripeljali, hitro se odpeljali na vozovih v dvor. Sluge so

mrliče nesli v posebno pripravljen prostor, kjer ga je blagoslovil dvorni župnik in potem so ga pa nesli na mrtvaški voz. Mrtvaški sprevod se je jel sedaj pomikati v mesto. Najnaprej sta dva dvorna hlapca na konjih nesla svetilnici, za njima je šel oddelek konjice. Na to je jezdilo in peljalo se več gospode, mej drugimi tudi veliki kapitular in prijor nemškega reda.

Ravno pred krsto jahala sta zopet dva hlapca s svetilnicama. Na obeh straneh mrtvaškega voza je šlo šest gardistov s sulicami, šest jih pa jahalo s sabljami, več služabnikov, osebe, ki so imele paziti na voz in oddelek konjice ter dva dvorna hlapca na konjih s svetilnicama. Na obeh straneh sprevoda delali so vojaki špalir. Vozu je sledil prvi vrhovni obredar in druga spremstva.

Ob polnoči so truplo pripeljali pred dvorno cerkev, kjer sta bili postavljeni dve stotinji vojakov in je višji dvorni obredar Hunyady pričakoval mrliča. Prenesli so mrliča z voza v lepo dvorno cerkev, kjer ga je čakal dvorni župnik Mayer z asistencijo, da je spremil mrliča v cerkev. Ko je župnik mrliča blagoslovil, je komornik izročil krstni ključ prvemu vrhovnemu dvorniku, so vsi odšli in zaprli cerkev.

Dne 2. t. m. brale so se v dvorni cerkvi od jutra do poldne neprestano maše pri treh oltarjih. Vsi oltarji, klopi in oratorji bili so pregrnjeni s črnim suknom. Na mrtvaškem odru je stala krsta, zraven so bili na posebnem stojalu prinčeva krona, nadvojvodski klobuk, klobuk nemškega reda in redi na baržunasti blazinici. Ob koncu krste je klečal po jeden kapucin, in stražo so imeli gardisti. Na krsti ležali so venci več članov cesarske rodbine.

Popoldne ob treh so naredili špalir po ulicah, po katerih je imel iti mrtvaški sprevod, da so tako naredili prostor. Po ulicah je bilo polno ljudij. Na Josipovem trgu zbrali so se vojaki, kateri so imeli spremljati pogreb in sicer 2 eskadrona in jeden voj huzarjev, in jedna stotnija trdnjavskih topničarjev. Iz oken je povsod gledalo polno radovednih ljudij.

Ob štirih popoldne je še jedenkrat blagoslovil dvorni župnik krsto, potem so jo nesli iz cerkve na voz, v katerega je bilo vpreženih šest belcev. Pred mrličem je šla iz cerkve duhovščina, za njim pa nadvojvoda Evgen z znamenji velikega križanika nemškega reda, to v belem plašči, s črnim križem, v klobuku z vejajočimi peresi, visocimi škornjami z ostrogami in nemškim mečem, zraven je šlo več članov tega reda. Na obeh straneh je šlo po 8 plemenitih dečkov s svečami, in več gardistov.

Ko so krsto deli na voz, so se oglasili zvonovi pri več dunajskih cerkvah in mrtvaški sprevod se je jel pomikati. Najprej so šli oddelki vojakov, razno dvorno služabništvo in več voz z dvorno gospodo. Pred vozom so štirji strežaji nesli dve beli in dve črni zastavi nemškega reda. Ob straneh mrtvaškega voza so šli gardisti, zadej nadvojvoda Evgen s člani nemškega reda. Za sprevodom šel je oddelek huzarjev.

Tako se je sprevod pomikal proti kapucinski cerkvi, pri kateri se že tri sto let v grobnico pokladajo smrtni ostanki članov cesarske rodbine. Cerkev je bila vsa črno prevlečena.

Pred kapucinsko cerkvijo se je bila zbrala velika gospoda. Cerkev se je hitro napolnila. Posebni dvorniki so odkazovali prostori. Tukaj so se zbrali ministri, diplomatje, tajni svetniki, komorniki, člani predsedstva državnega zbora in deželnega odbora, dunajski župan s občinskimi odborniki, generali, odposlanstva. Ob štirih je prišel cesar, nadvojvode in nadvojvodinje in razni drugi princi.

Pred cerkvijo je sprevod čakala duhovščina, ki je mrliča spremila v cerkev. V cerkvi je mrliča blagoslovil prošt nemškega reda Schuman in opravil druge molitve. Po tem so pa dvorni sluge nesli krsto v grobnico. V grobnico so krsto spremili še nekateri nadvojvode in dvorniki. Ondi so jo čakali kapucini s gvardijanom. Kapucini so zapeli. Ko so odpeli, se je krsto zopet blagoslovila in od nje je izročil princ Hohenlohe ključ kapucinskemu gvardijanu in druga gospoda so se jeli razhajati. Ulice so pa še dolgo bile polno ljudij, katerim se je jasno na obrazu bralo žalost zaradi smrti priljubljenega člana vladarske rodbine.

Anarhisti.

V Franciji je stopil v veljavo nov protianarhistični zakon. Ta zakon pa ni po volji nekaterim radikalcem, ker se bode lahko uporabil semtertja proti njim, zaradi tega so se v zbornici radikalci novemu zakonu na vso moč ustavljali. Zabavljali bi tudi po časopisih, ali ne morejo, ker se jim je tiskovna svoboda prikrajšala. V „Intransigentu“ je priobčil se članek, katerega zna čitati samo, kateri zna jezik gluhonemih. Članek ima napis: „Pokorščina pred postavo“. Na to pa sledi dolga vrsta rok, rok s stegnenimi in skrčenimi prsti, raztegnenih in stisnenih, desnih in levih. Pod tem člankom je pa podpis Henry Rochefort. Čitati seveda to malo kdo zna, ali vendar vsak ve, da je nekaj posebnega in po Parizu so po vseh kavarnah tolmačili drug drugemu ta članek in njega vsebina nikakor ni ostala neznana.

V toulonskem arzenalu našli so žvepleno užigalnico gorečo pod vrbovimi korbami. Kako je tja prišla se, ne ve. Najbrž so mislili zažgati arzenal.

Dne 2. avgusta začela se je bila v Lyonu na Francoskem obravnava proti morilcu predsednika republike Carnotu. Ob petih zjutraj so Caseria prepeljali iz šentpavelske ječe v sodnijsko poslopje. Zgodaj zjutraj se je zbralo veliko ljudij pred sodnijskim poslopjem, vhode v katerega je stražil batalijon vojakov. Poslušat je smel iti k tej obravnavi le tisti, ki je dobil vstopnico. Tako se je zabranilo, da se noben anarhist ni priplazil v dvorano.

Ob četrt na deseto uro se je začela obravnava. Predsedoval je sodnijski predsednik Breuillac, zatožbo je zastopal glavni državni pravdnik Tochier, zagovarjal ga je odvetnik Dubreuil in tolmačil je pa profesor trgovske šole Genneval, kajti zatoženec ne zna dobro francoski.

Caserio je mlad človek, otroškega obraza. Po obrazu bi ga težko kdo imel za morilca, temveč veliko ložje za kacega žepnega tatu.

Predsednik je pred vsem skušal dognati, je li zatoženec pri zdravi pameti. Zatoženec sam se je izjavil, da v tem oziru naj bodo le brez skrbi, v njegovi rodbini še ni bilo nobenega umobolnega. On je tudi dobro premislil, kaj da dela.

Zatoženec je priznal, da je anarhist, in da je mnogo občeval z anarhisti. Ko ga je pa predsednik vprašal po imenih tistih anarhistov, s katerimi je občeval, mu je odgovoril, da ni kak policist, da bi koga izdajal. Zatoženec je natančno povedal, kako je umoril Carnota. Odločno je pa zanikal, da bi imel kake sokrivce v tej stvari. Zaslišane priče niso nič posebnega izpovedale. Le to so vsi trdili, da je morilec tako hitro Carnota zaklal, da ni bilo moč umora zabraniti.

Drugi dan je pri obravnavi bil zaslišan vojak Le Blanc, kateri je s Caseriem bil vkupe v cettski bolnici. Ta vojak je pripovedoval, da mu je Caserio pravil, da je član neke zarote proti Carnotu in je z žrebom odbran, da umori Carnota. Zatoženec je pa izjavil, da je vse to izmišljeno.

Državni pravdnik je naglašal, da Caserio pripada k družbi ljudij, ki kot divje zverine napadajo človeško družbo. Človeška družba se pa mora braniti in zatorej on priporoča, da se zatoženec obsodi in kaznuje. Zagovornik se je skliceval, da zatoženec ni pri zdravi pameti, ali Caserio je temu sam ugovarjal. Ko je zagovornik omenjal zatoženčevo mater, se je pa ta jokal.

Porotniki so zatoženca spoznali krivega in sodišče ga je obsodilo na smrt. Caserio se ni pritožil in bode zatorej v kratkem usmrten.

V Parizu se je začela velika anarhistična obravnava. Trideset anarhistov je zatoženih tajnega združevanja. Imeli so družbe, katerih namen je bil s tatvinami, požiganji, razrušenjem in umori boriti se proti obstoječi človeški družbi. K obravnavi je prišlo le 25 zatožencev, 5 jih je ušlo, mej njimi inžener Pavel Reclus, o katerem se sodi, da je pravi vodja anarhistov. Mej zatoženci je tudi neki Fençon, kateri je bil uradnik v vojnem ministerstvu. Ta mož pa oporeka, da bi bil on pisal za anarhistične liste. Z nekaterimi anarhisti je občeval pa le bolj iz radovednosti.

Pomorski prefekt v Lorientu je dobil pismo, v katerem se mu naznanja, da obstoji neka zarota, katera ima namen razstreliti prefekturno poslopje.

V Marzilji so pa zaprli nevarnega italijanskega anarhista Pannetija. Prišel je iz Amerike in je bil na potu v domovino, da izvrši več atentatov, pri njem so več dinamita našli.

V Livornu se pa te dni vrši pravda proti anarhistu Lucchesiju. Zatoženec je že priznal, da je umoril Bandija. Povedal je več podrobnostij in oseb, kar je pravdi dalo vse drugačno lice.

— **Z ruskega dvora.** Govori se, da se v kratkem zaroči veliki knez Pavel Aleksandrovič s hčerjo angleškega prestolonaslednika princa Waleškega, Moud, in veliki knez Nikolaj Mihajlovič s starejšo angleško princezinjo Viktorijo.

— **Hajduki v Srbiji.** V Srbiji se roparji vedno množe. V Jagodini so trije bogati trgovci dobili od hajdukov pisma, v katerih se od njih zahteva mnogo denarja, sicer jih pa bodo umorili. Od Petra Tavšanoviča zahtevajo roparji 6000 cekinov. Pred okrajnim sodiščem v Belemgradu sta bila obsojena zaradi mnogih umorov roparja Milorad Jovanović in Juri Čolić. Prvega bodo obesli, poslednji, ki je še le 19 let star, pa pride v dvajsetletno ječo.

— **Uničenje roparske druhalji.** Na Siciliji je še vedno dosti roparjev. Posebno je neki Marceini ropal s svojimi tovariši. Oblastva mu niso mogla do živega. Nedavno so roparji 12 po številu napali majhno selo Cenario, ali tukaj so jo bili skupili. Posestniki, dobri strelci so se postavili v bran. Pet roparjev so ustrelili, 1 ubili in 6 jih je pa ušlo.

— **Požari.** V Minsku je ogenj uničil cel del mesta Škode je veliko. Več ljudij se pogreša. V Simferopolu v Rusiji je v sredi mesta pogorelo več prodajalnic. Škoda je ogromna. V Čikagu v Ameriki je zgorela velika zaloga lesa. Škode je poldrugi milijon dolarjev.

— **Kmečki dvoboj.** Ne le gospoda, tudi kmetje so začeli prepire poravnavati z dvoboji. V Javornjaku pri Kostajnici na Hrvaškem sta dva kmeta že dolgo živela v sovraštvu. Te dni sta pa sklenila razpor z orožjem poravnati. V sredi vasi sta začela streljati drug na druzega s puškami. Pri tem je bil jeden nevarno ranjen, druzega so pa odpeljali v zapor. Popolnoma po pravilih se ta kmečki dvoboj ni vršil, ker ni bilo zraven zdravnika in sekundantov.

— **Strela** je udarila v sobo v Malem Gradcu na Hrvaškem. Poslopje je popolnoma razklalo na pet delov. Pri stanovanji učiteljice so se razletele vsa okna in strop se je udrl. K sreči učiteljice ni bilo v sobi, sicer bi bila gotovo mrtva. V kuhinji je ravno večerjala. Ko je treščilo, je pala učiteljica po tleh, ali drugače se ni nič poškodovala.

— **Poskušen rop.** V Tuškanci v Zagrebu je na neki klopi sedela stara gospa Janeković. Dva mlada lepo oblečena človeka jo prosita, če smeta sesti zraven nje, pripovedujoč, da sta jurista. Jedva sta se usela, že jeden zgrabi za zlato zavratnico, katero je imela gospa. Rop se ni posrečil. Gospa se je hitro izvila, zbežala in stvar ovadila policiji, katera pa zastonj „jurista“ zasleduje.

— **Skladišče smodnika** se je razletelo in neznanega razloga v Stareopolu. Deset grozno razmesarjenih ljudij so izvlekli iz pod razvalin.

— **Posojilnica** je pogorela v Roubaixu. Škode je 2 milijona frankov.

— **Herz obsojen.** V Parizu obsodili so znanega Kornelija Herza zaradi raznih sleparij, ki so v zvezi s panamsko afero, v petletno ječo in 3000 fr. globe. Zatoženec ni prišel k obravnavi in ga najbrž tudi ne dobe, ker je Herz še vedno v Angliji. Obsodba bode imela le to posledico, da bodo lahko vzeli Herzu hišo, ki jo ima v Parizu.

— **V pijanosti ustrelil.** Dne 2. t. m. so šli blizu Dunajskega novega mesta posestnik Nemec, neki Dunajčan in pa gozdar Derovec na lov. Poslednji je bil precej pijan. Ko sta njegova tovariša dalje odšla, si je gozdar jel domišljati, da vidi dva gozdna tolovaja in je ustrelil za njima, ter Nemca zadel in smrtno ranil Derovec je na to šel poročat nadgozdarju Karlu Schweigerju, da je ustrelil divjaškega tatu. Tukaj ga je žandar prijel. Derovec je bil prav do smrti grofa Chamborda pri njem v službi in dobiva 500 gl. pokojnine. On ima sedem otrok.

— **Velik vihar** je bil dne 3. t. m. v Milanu. Posebno veliko škode je napravil pri razstavi. Dva delavca sta mrtva, več ranjenih.

Vsakdo naj se ob času, ko preti nevarnost kolere, natančno pouči, kaj je kolera, katera sredstva so zoper njo in kakšni so uradni predpisi za varstvo, katerih se ima vsakdo držati; to da potem vsakemu tolažilo, da je neko varstvo proti koleri in da se vsakdo sam lahko varuje bolezni pri pametnem življenji. — Pred vsem naj se pazi na želodčno prebavanje, zaprtje in posebno na drisko. Zdravo prebavanje se obdrži v modrem življenji, opustitvi težkih jedil in drugih za prebavanje škodljivih rečij, zlasti prehlajenja želodca in vsako drugo prehlajenje. Zdravo prebavanje pospešujejo močno obče znane Marijaceljske želodčne kapljice lekarja C. Brady-a. Marijaceljske kapljice so pri slabem prebavanju najboljše in vže veliko let najljubše domače sredstvo, zlasti kot prva pomoč pri hitrem obolenji. Dobe se v lekarnah steklenica (te morajo imeti podpis C. Brady) z navodilom á 40 kr. in 70 kr. (26)

Št. 7302 l. 1894.

Naznanilo.

Zaradi glavnega snaženja uradnih prostorov ostane deželna blagajna kranjska od 16. do vštetega 18. avg. t. l. strankinemu prometu zaprta.

Deželni odbor vojvodine kranjske.

V Ljubljani dne 3. avgusta 1894.

Loterijske srečke.

V Lincu dne 4. avg. t. l.: 71, 27, 85, 26, 47.
V Trstu dne 4. avg. t. l.: 81, 41, 18, 72, 26.
V Pragi dne 8. avg. t. l.: 59, 7, 10, 25, 28.

Tržne cene.

V Ljubljani dne 28 julija 1894. Pšenica gld. 8·50 kr., rž gld. 5·50 kr., ječmen gld. 5·50 kr., oves gld. 7·— kr., ajda gld. 8·— kr., proso gld. 6·— kr., turšica gld. 6·— kr., leča gld. 12·— kr., grah gld. 12.— kr., fižol gld. 8.— kr. (Vse cene veljajo za 100 kgr.)

Prve vrste namiznih rakov,

znani kot najboljši, pošilja zagotovljeno žive, v poštnih torbicah $4^1/_2$ *kg* prosto proti povzetji. 100 komadov lepih rakov za juho za 3 gld.; 60 komadov velikanov-rakov z dvema debelimi-mastnimi ščipalnicami 3 gld. 70 kr.; 40 komadov rakov prve vrste (solo) 5 gld.; in 32 najprve vrste (hochsolo) rakov, izbrani, 5 gld. 25 kr., razpošilja:

Freudmann & Comp.

prva mejnarodna tvrdka v (5)

Stanislavu, Galicija. (Stanislau, Galizien.)

V Postojinski jami (3)

priredi se

dne 15. avgusta t. l. ob 3. uri popoldne

običajna veselica

z električno razsvetljavo

kakor o binkoštih vsacega leta.

Vstopnina za osobo 1 goldinar.

Otroci pod 10 leti so vstopnine prosti.

Velika levovska loterija. **2024 dobitkov**

(1)

glavni dobitki:

60.000, 10.000, 5.000 gld.

v gotovini z le 10 % odbitkom.

Levovske srečke à 1 gld. priporoča v Ljubljani: J. C. Mayer in Aleks. Gruber, glavna zaloga tobaka.

Odgovorni urednik: August Pucihar.— Tisk in založba: J. Blasnikovi nasledniki.